

JE SKAUTING SKUTEČNĚ OTEVŘEN VŠEM ?

(text připravený pro Sborník SOVF „Skautský oddíl Vělena Fanderlika – svědomí českého skautingu“)

Ing. Jiří Čejka, DrSc. - Péguy

1.

Úvod

„Co nám to ten papa Pius XII. udělal, že nás komunisty exkomunikoval z římsko-katolické církve. Vždyť my jsme vždy byli poctivými katolíky a dětmi církve“. Asi těmito slovy plakal v jednom starším filmovém záznamu, nedávno znovu promítaném v České televizi, jeden italský komunista a vyčítal Svatému otci Piu XII., že komunisty exkomunikoval z lůna matky církve římsko-katolické. Také církevní sňatek s komunistou byl v Itálii vyloučen. K něčemu podobnému asi u nás v Čechách a na Moravě mohlo dojít spíše jen výjimečně, zatímco na Slovensku údajně bylo běžné, že cesta mnohých vedla ze mše svaté rovnou na schůzi komunistické strany. Chápete a vnímáte, prosím, absurditu tohoto stavu a této situace?

V knize „**Moudrost věků**“, vydané v nakladatelství Svoboda Praha v roce 1988 jsou uvedena klasická moudra [1]:

Nemo potest digne dominis servire duobus – Sloužit dvěma pánům, to se ctí nesvede nikdo.

Simul flare sorbereque haud facile est – Není snadné zároveň polykat a foukat.

Utiliter servit nemo duobus heris – Nikdo nemůže užitečně sloužit dvěma pánům.

Vix placet ambobus, qui vult servire duobus – Stěží se oběma líbí, kdo dvěma chce sloužit pánům.

Všechna tato moudra vyjadřují základní myšlenku, že „*dvěma pánům nelze sloužit*“.

Snad jsem v tomto krátkém úvodu dostatečně výmluvně naznačil téma, kterému se chci v této své úvaze věnovat. Jde totiž o problém, který se dotýká všeho lidstva a který zůstává během první stovky let existence skautingu trvale aktuálním a dodnes neřešeným, protože obtížně řešitelným, v našem stejně tak jako i světovém skautském hnutí. V této úvaze se pokouším odpovědět na často uváděnou větu, kterou jsem upravil takto „**Skauting je otevřen všem, ale.....**“.

A co český skauting a naši skauti?

Přiznávám se k tomu, že jsem vždy, to znamená i za nacistické a komunistické totality, každého skauta považoval za odpůrce totality a zcela automaticky jsem mu podával levou ruku. To znamená, že jsem s každým skautem jednal otevřeně a protikomunisticky, protože jsem nepředpokládal, že by mohl být komunistou. Ani v duch by mě něco podobného nenapadlo. Kromě ideových principů skautingu jsem si něco podobného neuměl představit a možnost toho jsem si nepřipouštěl. Později to podporovala tvrdá komunistická kampaň proti

skautingu a procesy se skautskými činovníky. Jenomže se přece jen již od roku 1945 objevovaly některé signály, že u nás všechno mezi skauty není v pořádku a že někteří skauti nejednají v souladu se skautským slibem a zákonem.

Obnova a krátká existence skautingu u nás v letech 1968-1970 zcela jasně ukázaly, že všechno je jinak a že jsme se v minulosti hluboce mýlili, pokud jsme důvěřovali každému, kdo se za skauta vydával. Najednou vyrukovaly stranické skupiny od ústředí po střediska, pokud kde byl dostatek komunistů. Mnozí skauti a skautky se teprve v té době veřejně přiznali k tomu, že jsou členy komunistické strany. A najednou bylo všechno jinak. Vzájemnou důvěru se dodnes již nepodařilo obnovit. Upřímnost stisku levičky, na kterém jsme si zakládali, a vzájemná důvěra mezi skauty byly trvale zpochybněny

Dříve než se budu podrobněji zabývat skautingem a skautským hnutím jako takovým a jejich pojetím, rád bych upozornil na historické souvislosti vzniku skautingu v Čechách a na Moravě a rozvoje skautského hnutí za první republiky. Historická skutečnost totiž vytváří základ pro další text této úvahy.

Jak to bylo od počátku

Jistá názorová rozporuplnost se od počátku projevovala mezi českými osobnostmi, které dnes skautští historikové uvádějí jako ty, které stály u kolébky českého skautingu a které se výrazně lišily ve svém chápání a vnímání skautingu. Z celé řady jmen uvedu jen dvě – profesora Antonína Benjamina Svojsíka a profesora Miloše Seiferta [2, 3, 4]. Dodnes se žádný skautský historik nepokusil o skutečně objektivní zhodnocení počátků českého skautingu především se zřetelem na ty, kteří tehdy český skauting pod různými hlavičkami zakládali, organizovali a rozvíjeli. Jejich úsilí byla různě úspěšná. Nejvýraznějším a nejúspěšnějším byl Svojsík a jím založený spolek Junák-Český skaut. O zhodnocení tohoto období historie českého skautingu se pokusil Plajner [2] a za to mu patří náš dík. Zároveň je třeba vzít v úvahu, že jeho zhodnocení skautingu a jeho přínosu pro českou společnost vznikalo v sedmdesátých letech za komunistické normalizace a text mohl být přece jen touto skutečností ovlivněn. Navíc, Plajner byl sociální demokrat – socialista tělem i duší, jak mi sám řekl při jednom z našich setkání. Tato skutečnost se v jeho skautství rovněž odráží.

Uvědomuji si obtížnost jakéhokoliv hodnocení minulosti. Nejsem historik a jako přírodovědec nechci srovnávat exaktnost přírodních věd s historickými přístupy. Nicméně pozoruji, jak snadno dochází k vytváření legend a nejen o dobách dávno minulých. Jako dva příklady z mnoha mohou sloužit legendy o králi Artušovi a jeho rytířích Kulatého stolu a o etickém kodexu rytířů, k jehož praktickému naplňování můžeme mít oprávněné výhrady. Připomeňme různé legendy třeba z doby druhé světové války, kterým pak byla povinována věřit, když ne nikdo jiný či většina ostatních, tak aspoň školní mládež, jejíž učebnice jimi byly přesyceny. O tom, že i legendy mohou být zdrojem politického nebo náboženského zneužití, nemůže být pochyb. A skutečně nemusí jít o dobu dávno minulou a jen těžko doložitelnou.

Skauti si často připomínají krále Artuše, jeho rytíře, jejich mýtické sídlo Camelot a ostrov smrti Avalon, kam všichni odešli trávit svůj posmrtný život, i jejich putování za svatým grálem. Dodnes jsou pochybnosti, že ve skutečnosti nejde o nic víc než o legendy, na kterých se po staletí přizívají historici a zejména spisovatelé. I kdyby šlo jen o mýty a legendy o králi Artušovi a jeho rytířích Kulatého stolu, zcela jistě nebyly politicky či jinak zneužity. Ale stačí připomenout třeba komunistickou legendu, která byla uměle a záměrně vytvořena po druhé světové válce a jejímž objektem byl nacisty popravený komunistický novinář Julius Fučík. Je

třeba dodat, že zmínky o králi Artušovi, legendárním britském králi z 5.-6. století, se poprvé objevují v anglických kronikách z 9. a 10. století. Tradice artušovských románů vznikala ve 12. století ve Francii. Král Artuš a jeho rytíři Kulatého stolu údajně nikdy neexistovali a mýty a legendy o nich pocházejí z dílny templářů??? Zamyslíme-li se nad současným stavem poznání naší historie, kolik legend v ní převládá nad faktograficky doložitelnou skutečností.

Opatrně s velkými vzory

Zakladatel skautingu, Baden-Powell (dále jen B-P), si vzal etický kodex rytířů za vzor pro skauty. To jistě bylo a je považováno stále za chvályhodné. Nikdy nebude pravdivě zodpovězena otázka, jak se lišila teorie od praxe a jaký byl skutečný život rytířů a v jakém souladu byl s etickým kodexem. Dnešní pohled a ani pohled B-P na počátku dvacátého století přece jen nelze v těchto souvislostech považovat za spolehlivý. V každém případě však volba rytířů a jejich etického kodexu jako velkých vzorů pro skauty stejně tak jako patrona skautů svatého Jiřího drakobijce měly svůj smysl a splnily a dodnes plní svůj účel, jakkoliv kritický na ono období je i dnešní pohled některých historiků. Když jsme svého času jako laikové v naší úvaze zaujali k rytířům a samurajům kritický postoj [5], nesetkali jsme se u některých skautů a zejména oldskautů s pochopením. Je třeba říci, že etický kodex rytířů se týkal převážně vyšších společenských vrstev a prostý lid stál zcela mimo hru. Možná někdy někde zcela výjimečně měl tento kodex obecnou platnost. Vycházím z toho, že tehdy byli poddaní a otroci bez lidských práv, vydaní na milost a nemilost jejich pánům a vládcům. Připomeňme si, jak se zacházelo a dodnes zachází se zajatci kdekoliv na světě. Zajatec nebyl člověk. Nikdo nechce dnes připomínat mnohatisícové hromadné oběti zajatců v zaniklých říších Jižní Ameriky. O kritický postoj se pokouší Krupička [6]. I u nás za Přemyslovců byly také trhy s otroky. Dovolím si zde upozornit na současné úvahy Třeštíkovy [7]. Životní osudy mnoha zajatců, popravených za druhé světové války, to jen potvrzují.

Někteří skautští historici hledají počátky skautingu ve starém Řecku. Řeční filozofové jsou nám stále kladeni za vzor. Vždyť ale také v těch vzorových seskupeních, často bojujících mezi sebou, byli tací, kterým se dostávalo lidských práv, a byli druzí – otroci zcela bez práv. Jsem velmi opatrný ve volbě těch vzorů. Příliš si idealizujeme minulost, ke škodě věci samé. „*Cui bono? – Cui prodest? - Komu to prospívá?* Vždyť podřizujeme-li minulost a legendy svým představám a přáním, škodíme sami sobě a našim potomkům. Stále se zdůrazňuje „*za vším hledejme člověka?*“. Nikdo však obvykle neřekne jakého člověka, protože se už nikdo neptá a takovou otázku nepokládá. A zde se již představy a názory různí. Právě náš Šimánek [8] odvíjí skauting od řeckých filozofů.

Za první republiky

Postupně, za první republiky intenzivněji, vznikaly různé skautské organizace, tu závislé, tu nezávislé, mezi kterými nechyběly ani skautské organizace při některých politických stranách. Tyto organizace vznikly, aby některé z nich krátce poté znovu ukončily svou činnost a zanikly, spojovaly se ke spolupráci, aby se zase rozcházely. Vnitroskautské pnutí bylo evidentně velké, ideové rozdíly ve výkladu a chápání poslání skautingu ve výchově mladé generace snad ještě větší. Z našeho pohledu nejvýznamnějším se stal Svaz junáků skautů Republiky Československé, později nazvaný Svaz junáků skautů a skautek Republiky Československé, v jehož čele stál až do své smrti v roce 1938 profesor Antonín Benjamin Svojsík.

Po celou dobu své existence, téměř sto let, měl a stále má skauting ve veřejnosti své příznivce a odpůrce. Tragický mnichovský osud Československé republiky v roce 1938, po kterém následovalo i vynucené „sjednocení“ našich skautských organizací a vytvoření jedné jednotné organizace Junák provázely problémy a potíže, které se do značné míry negativně zapsaly do historie českého skautského hnutí, jakkoliv byly vynucené a v praxi odmítnuté a nerealizované, jako např. vztah k Židům, kteří tehdy byli ponižováni a jejich lidská práva byla výrazně omezená. Byla to předzvěst toho, co pak následovalo po vzniku Protektorátu Čechy a Morava a zasáhlo celou nacisty okupovanou Evropu a co celý svět zná pod označením holocaust. Kritické zhodnocení tohoto období působení skautingu u nás dosud chybí.

Studium historie a filozofie skautingu vyžaduje vědecký přístup

Je třeba kriticky a objektivně zpracovat historii českého skautského hnutí od jeho počátků v letech 1911 a 1912 až po současnost. Faktografie, často nepřiliš přesná a spolehlivě doložená, jak ji nabízejí a poskytují dnes dostupné historické studie, postrádá seriózní výkladový aparát, bez kterého, bohužel, ztrácí svůj význam a hodnotu. Jen některá dílčí období, zejména od konce 2. světové války, byla zpracována v těchto souvislostech důkladněji, byť ani tam obtížnost a často i jistá posloupnost získávání historických podkladů a rozdílnost ve výkladu různými účastníky a pamětníky včetně historiků nemusí vždy poskytovat uspokojivý a historicky spolehlivý výklad a rozbor. *Aby se předešlo nejasnostem a nepřesnostem, je třeba si uvědomit a prozkoumat cíl, úkol i metodu skautingu a jasně formulovat pojmy. To znamená, že skauting musíme postavit na vědecký základ, poznat příčiny jeho vzniku, jeho vývoj a stanovit si filozofii skautingu i jeho ideové základy [9]*

Skutečností ovšem zůstává, že ta ideová a praktická pestrost předválečných skautských organizací naznačuje, že v některých případech již tehdy byla myšlenka skautingu zneužita pro ryze politické cíle ve snaze vychovat mládež oddanou třídnímu boji, násilí a revoluci, což je pojetí se skautingem zcela neslučitelné.

I světové skautské hnutí připomíná existenci ideově různě pojatého skautingu. Dodnes existuje několik světových skautských organizací. Většina z nich však usiluje o vzájemnou spolupráci, dokonce se hovoří o tom, že by dříve nebo později mohlo dojít k jejich sloučení.

Skauting a jeho problémy

Skauting svým způsobem vždy plul proti proudu. Z toho plyne i jeho strastiplná cesta světem, provázená zákazy, pronásledováním, útlakem, vězněním a popravami jeho věrných. Celou svou historií skauting prokazuje smysluplnost své existence jako výchovného hnutí mládeže a vzdělávání dospělých. Zároveň jsou zřejmé význam, osobní příklad a vliv jeho vůdců a ostatních výchovných činitelů na mladou nejen skautskou generaci. Každý z nich promítá do svého výchovného působení svůj vlastní filozofický názor a vztah k životu, křesťan křesťanský, atheista atheistický. I když ne každý z nich si to připouští a je si toho vědom. Zkušenosti nás, kteří jsme se skautingem spojili a skautingem žili celý svůj dlouhý život, to však plně potvrzují.

Tuto nevyvratitelnou a nepopiratelnou skutečnost považují za jeden z vážných problémů nejen našeho, ale i světového skautského hnutí a příčinou mnoha potíží. Tento problém je dodnes jen velmi obtížně řešitelný nebo spíše není řešitelný vůbec. Konec konců, položme si otázku, zda třeba kantor ve škole může být v tomto smyslu objektivní, zda do výuky svého předmětu tu a tam nevkládá své vnitřní přesvědčení, svou životní filozofii a svůj

politický a životní názor. Byly doby, kdy kantorů dokázali pozitivně ovlivnit některého ze svých žáků. Z těch třeba vyrostly osobnosti vědy nebo kultury. Dnes je to spíše výjimkou. Myslíte si, že by kantor dokázal ovlivnit žáka, pokud by svým předmětem nežil, nepřednášel ho s vnitřním zápallem a nadšením, a nedokázal do něho vložit své já? Ať chceme nebo nechceme, ono jiné cesty není, má-li být působení kantorů nebo skautských vůdců úspěšné. Rozhodně v takových činnostech převládá subjektivní postoj nad objektivních, i když se to nerado přiznává.

Podívejme se, jaká z toho plynou pro skautské hnutí rizika, která mohou mít přímý dopad na mládež. Chápeme-li tento problém obecněji, pak se s ním setkáváme nejen ve skautských oddílech, smečkách a rojích, ale stejně tak ve školách všeho druhu i v jiných organizacích zabývajících se výchovou dětí a mládeže. Přímo klasickým příkladem je KRUH Pavla Křivského, který vznikl koncem čtyřicátých let 20. století a který působí dodnes [10, 11]. Pavel Křivský dokázal oslovit a ovlivnit svými názory a životními postoji značný počet skautů a skautek zejména v roverském věku. Úspěšný byl dokonce i v leopoldovském kriminále, kde rovněž pozitivně ovlivnil řadu mladých tam vězněných skautů a nejen jich. Dodnes se všichni- včetně emigrantů - ke svému učiteli veřejně hlásí a dodnes údajně (?) ve výchově mládeže uplatňují vše, co sami od něho převzali a přejali. Bohužel, najdeme mezi těmi, co jsou stále aktivní, bývalé členy komunistické strany a spolupracovníky komunistické Státní bezpečnosti. Absolventi Lesních kurzů, které organizují, své instruktory uznávají a respektují ba dokonce glorifikují. O co jednodušší to mají ty organizace, které se věnují jen využití volného času dětí a mládeže a kterým nejde o výchovu mládeže, jak ji chápe skauting. Takovým typem organizace však na štěstí skautské hnutí není.

2.

Skauting je otevřen všem - jak to vnímá WOSM?

„Již od samého začátku byl skauting otevřený všem chlapcům bez rozdílu společenského původu, nezáleželo na místě narození chlapce ani na jeho víře...Dnes je jako hnutí pro „mladé lidi“ otevřeno všem, chlapcům i dívkám, mladým mužům i ženám, bez rozdílu původu, rasy nebo přesvědčení a bez omezení na základě pohlaví“ [12, 13]. Pokusím se stručně ukázat, co rozumí WOSM podle svého reportu „The Essential Characteristics of Scouting“ (Základní charakteristika skautingu) pod pojmem „*otevřenost skautského hnutí*“. Uvedu nejprve některé odstavce z citovaného dokumentu, které jednoznačně potvrzují oprávněnost mé úvahy i mých obav. Ty mé obavy ovšem vycházejí nejen ze studia skautské literatury, ale také z celoživotního členství a působení ve skautském hnutí od roku 1936.

„Skauting je hnutí.... Hnutí znamená jednotu... . Jednota neznamena uniformitu a předem nevylučuje u členů různorodost v oblastech, kde je tato různorodost možná a dokonce žádoucí. Vytvoření jednoty předpokládá, že všichni členové hnutí ctí jeho základní principy, které jsou považovány za podstatu existence hnutí. Mají-li členové hnutí společný cíl a používají stejnou metodu, zajišťují tak, že jednota hnutí bude zachována. Při tom si nemohou vybírat, zda se jim něco hodí a něco ne. Základní cíle, principy a metody tvoří totiž nedílný soubor, který musí být pojímán jako celek... . Základní prvky jednoty skautingu – tedy cíl, principy a metoda – jsou závazné pro celé hnutí na všech jeho úrovních. Světové orgány organizace jsou zodpovědné za to, aby byly tyto základní prvky dodržovány všemi národními

skautskými organizacemi. A každá národní organizace musí zajistit, aby se také odrážely ve všech oblastech její struktury a činnosti a aby je cítil každý z jejích členů.... Hnutí musí být dynamické. Hnutí již ve své definici obsahuje vývoj. V rámci hnutí je vývoj prostředkem k dosažení cíle nebo záměru, kterému se nesmí odcizit; nejde o náhodnou a neřízenou změnu.... Cíl, principy a metoda skautingu jsou univerzální, neměnné a sjednocují celé hnutí. Ale právě proto, že skauting je hnutí, musí být vždy schopen změnit svůj přístup, přizpůsobit se, být pružný ve své práci tak, aby dosáhl svého cíle. Skauting nežije izolován ve vakuu, ale v neustále a rychle se měnící společnosti. Tato dualita – nutnost být věrný svým základům a ve stejnou dobu být pružný a dynamický ve stylu práce – je zásadní vlastností skautingu.“

„Svobodné rozhodnutí stát se členem hnutí má v sobě ještě další skutečnost: to, co skauting mladým lidem nabízí – tedy jeho výchovná nabídka – není určeno každému... Problémem však zůstává skutečnost, že zatímco do skautského hnutí může vstoupit každý, kdo chce, samo hnutí nemá žádné prostředky, jak zabránit členství, které je založeno na jiných faktorech, než jsou základní prvky skautingu.

Tato otevřenost všem má řadu významných hledisek. To, že je skautingu otevřený všem, neznamená, že je pro všechny. Ve skutečnosti je pro všechny, kdo chtějí dodržovat a ctít jeho cíl, principy a metodu. Tato volba vkládá konečné rozhodnutí – zda vstoupit nebo nevstoupit do hnutí – do rukou mladého člověka, který jedině sám může rozhodnout, zda je k takovému závazku připraven.... Skauting není hnutí elity.... Na základě své podstaty dobrovolného hnutí by měl být skauting přístupný všem, které zajímá, co jim může nabídnout, a kteří jsou připraveni k závazku snažit se co nejlépe dodržovat jeho zásady.... Otevření skautingu všem, zvláště těm, kteří jej potřebují nejvíce, zcela jasně vyžaduje přizpůsobení bez kompromisů v oblasti cíle, principů a metody hnutí.

Při vysvětlování nepolitické povahy hnutí je třeba rozlišovat mezi hnutím (a jeho organizací) jako společenskou silou, a jednotlivci, kteří jsou členy hnutí. Jako společenská síla se nesmí skautské hnutí a jeho organizace identifikovat s žádnými politickými stranami, které jsou obvykle v demokratické společnosti odrazem politiky..... neboť toto by bylo porušením nezávislosti hnutí..... Jakékoliv ztotožnění skautského hnutí s některou politickou stranou nevyhnutelně ohrožuje objektivitu a neutralitu, která musí být vždy typickým znakem výchovného přístupu zaměřeného na jednotlivce, přístupu, za kterým si skauting stojí.

To vše rozhodně neznamená, že skauting je zcela odloučen od sociálně-politické reality. skautskému hnutí nic nebrání zajímat stanoviska k řadě otázek v případě, že se otázka jasně vztahuje k jeho výchovnému poslání a stanovisko je založeno na jeho vlastních stanovách a principech a jako takové prezentováno.... Zakladatel nijak členy hnutí od práce v politických stranách neodrazoval za předpokladu, že tak činili jako soukromé osoby a ne jako představitelé hnutí.

Členství v politické straně však není nepodmíněné. Důvodem je skutečnost, že skauting je založen na řadě hodnot, které podmiňují politický výběr jeho jednotlivých členů, u nichž nemůže dojít ke střetu hodnot – nemohou vyznávat jedny hodnoty ve skautském a jiné hodnoty v civilním životě. Tak například víra ve vyšší moc, než je moc lidská, nebo uznání a respekt k ostatním i k rovnosti všech bez rozdílu původu, rasy a přesvědčení, či chápání významu celistvosti přírodního světa vylučují skauta jako jednotlivce předem z členství v řadě stran politického spektra.....

Pokud se člen hnutí rozhodne jako soukromá osoba vstoupit do politické strany, může tak učinit pouze tehdy, pokud jsou základní hodnoty této strany v souladu s hodnotami, které vyznává jedinec jako skaut. Pokud má takový člen v tomto směru pochybnosti, pak by o nich měl promluvit s ostatními, aby se ujistil, že nedojde ke střetu hodnot. Pokud se jednatel rozhodne patřit k nějaké straně, pak nesmí nikdy skautingu využívat jako platformy k propagaci té které strany.

Je třeba připomenout, že tyto uvedené poznámky platí obecně v demokratických společnostech, které vytvářejí vhodné prostředí, v němž může skauting pracovat a v němž má skautské hnutí stejně jako jednotlivci, kteří jsou jeho členy, možnost volby.

V nedemokratických společnostech budou muset jak hnutí tak jeho jednotliví členové žít s politickou realitou, ale musí v maximální možné míře zajistit, aby si hnutí udrželo svoji nezávislost, jak to půjde nejvíce (str. 77), to znamená, že všechny úrovně hnutí musí být velmi bdělé ve svých vztazích s dalšími subjekty – sponzory, pracovními partnery, spřízněnými organizacemi, vládními úřady a dalšími, aby zajistily, že následkem těchto vztahů nedochází k ústupkům ohledně specifické identity a nezávislosti hnutí.“

3.

A jsme opět u nás

Uvedl jsem příslušné vybrané části překladu příslušného textu reportu WOSM, jak byl uveřejněn v prvním svazku Edice Vůdcovská zkouška. Přiznám se, že jsem nějak nebyl schopen pochopit poslední odstavec, ve kterém se píše o nedemokratických společnostech. Skauting je neslučitelný s jakoukoliv totalitou, tedy s jakýmikoliv nedemokratickými systémy. O tom jsme se u nás přesvědčili nejen po Mnichovu v letech 1938-1940, ale i po druhé světové válce v letech 1945-1948-1950 a stále nepoučení v době „pražského jara“ v letech 1968-1970, kdy nejvyšší skautské vedení podlehl naivní představě, že komunistický totalitární režim nechá skautské hnutí žít, pokud oficiálně odstoupí od svých Základních principů a přijme za své výchovu v duchu marxismu-leninismu. Působení „ústřední stranické skupiny“ a dalších členů KSČ pak vedlo k rozhodnutím skautsky zcela nepřijatelným. Nebyly tehdy využity ani zkušenosti z postupné likvidace skautského hnutí v letech 1945-1950. Skautské hnutí nemůže plnit své cíle a své poslání v jiném politickém zřízení než je demokratická společnost. Proto je pro mě překvapením, jestliže se v oficiálním reportu WOSM předpokládá možná tedy oficiální existence skautského hnutí v nedemokratických společnostech. I když si vybavuji, že to možná souvisí se skutečností, že skautské hnutí existuje a je „relativně úspěšné“ v celé řadě afrických a amerických nedemokratických státech, které mají charakter vojenských a jiných autoritářských diktatur. Těžko si pak dovedu představit v jakém souladu jsou v těchto zemích Základní principy skautingu a stanovy příslušných národních skautských organizací s politickým děním v těchto zemích. Stále si kladu otázku, jak v demokratické zemi jako jsou Spojené státy americké spolu vzájemně komunikovali skauti různé barvy pleti v době rasové segregace, která tam byla ještě velmi živá po většinu dvacátého století a místy možná přežívá dodnes.

Zamyslíme-li se nad celkovým zněním příslušné kapitoly reportu WOSM, pak musíme nutně dospět k závěru, že v určité době – u nás po mnichovském diktátu od roku 1938 a především po 2. světové válce někteří členové našeho skautského hnutí jednali v rozporu s tímto zněním, porušili Základní principy hnutí, skautský slib a skautský zákon a tím se sami z hnutí vyloučili, i když to oficiálně nikdy nepřiznají a ani naše skautské hnutí není ochotno tak veřejně učinit. A tak žijící „viníci“ dál pracují ve skautském hnutí jako ti nejčistší a nejlepší ze všech [14, 15, 16, 17].

V meziválečném období ještě jednou

Poměry v českém skautském hnutí byly od počátku velmi složité. I když všichni vyjadřovali sounáležitost k hnutí a přijímali skautský zákon a slib (o Základních principech skautingu se tehdy prakticky nemluvílo), přece jen se v jejich konání odrážel jejich světonázor atheistický až protináboženský na jedné straně a náboženský zejména křesťanský na straně druhé. Významným faktorem pak zde byla příslušnost k různým politickým stranám. Ve skautském hnutí byla snaha postupovat jednotně a ve shodě, ale tu a tam se ten vnitřní hlas atheistů nebo věřících, popřípadě příslušníků té či oné politické strany ozval a jednání svého nositele ovlivnil. Víme, že světové skautské hnutí vzniklo na křesťanských základech [18]. To se však výrazněji neodrazilo v českém skautském hnutí a z toho dodnes pramení různé vnitřní názorové rozpory a problémy. Před válkou to bylo příčinou vzniku, existence, zániku, sjednocování a rozcházení se celé řady skautských organizací, z nichž některé měly přímou návaznost na politické strany levicové i pravicové. Můžeme se o tom dočíst v historických spisech Rudolfa Plajnera [19] Rudolf Plajner mi při své první návštěvě v „mé“ malé chemické laboratoři Národního muzea počátkem sedmdesátých let na úvod našich rozhovorů řekl „*Jak jistě víš, socialistou jsem byl vždy, a komunistou nikdy*“. Veškeré Plajnerovo chování vždy a za všech okolností bylo zřejmě tímto jeho světovým názorem ovlivňováno.

Poválečný skauting se obnovoval spontánně zdola

Určitou rezignaci můžeme pozorovat i mezi nejvyššími představiteli Junáka, když nepočítali s obnovou našeho skautského hnutí po skončení druhé světové války, ačkoliv se hnutí spontánně obnovovalo „zdola“. Byli smířeni s tím, že v našem státě bude vše jednotné včetně jednotné organizace mládeže. Tušili nebo si vůbec neuvědomovali, že to bude pod přímým vlivem komunistické strany. Museli přece vidět ohrožení demokracie u nás poválečnou levicovou orientací společnosti směřující ke komunistické diktatuře. Podle Plajnerových slov teprve na pokyn komunisty Zdeňka Nejedlého započala oficiální obnova Junáka. Z té doby je znám z našeho hlediska podlý a zavádějící Nejedlého výrok „*Nedovedu si představit českou mládež bez Junáka. Obnovte předválečný stav...*“. O tom všem hovořil roce 1968 Rudolf Plajner ve svém projevu na vernisáži výstavy o Antonínu Benjaminu Svojsíkovi v Roztokách. Neodpustím si krátkou poznámku. Stále se setkávám se skauty a skautkami, kteří se brání kritickému přístupu a hodnocení skautingu v celé jeho staleté historii z obavy, že to hnutí může poškodit. Jakoby „pravda“, ať je jakákoliv, příjemná či nepříjemná, byla cosi škodlivého, ačkoliv je to právě náplní prvního bodu skautského zákona. Současně pozoruji jiné, kteří sami kriticky přistupují k některým událostem, rozhodnutím a skautským osobnostem, aby zároveň stejný přístup k jiným kategoricky odmítali a dokonce ostře útočí proti autorům takového kritického přístupu. Obávám se, že takový přístup není korektní stejně tak jako třeba výtky ke kritice etického kodexu rytířů a samurajů, který autor této výtky směřoval a srovnával až s ohrožením křesťanství a Ježíše Krista, pokud by se takové kritiky vedly. Neuvědomil si, jak je jeho přístup dogmatický a lidsky a skautsky nekorektní. Vždyť

svět rytířů a samurajů je obestřen tolika legendami a mýty, že jen těžko mezi nimi hledáme skutečná historická fakta. Srovnávat ho s Ježíšem Kristem znamená zpochybňovat Bibli. Celý skautský svět bude v roce 2007 oslavovat sto let od vzniku skautského hnutí. A přece sám Zakladatel skautingu B-P v jednom svém rozhovoru uskutečněném v roce 1937 hovoří o tom, že skautské hnutí spontánně vzniklo v roce 1908 [20]. Dějiny světového skautského hnutí byly postupně zpracovány skautskými historiky a vloženy „uměle a dodatečně“ do určitých časových mantinelů. To samozřejmě nijak nesnižuje hodnotu a význam skautingu. Ale proč tolik křiku, pokud s něčím nesouhlasím. Upřesňování historie skautského hnutí stejně tak jako hledání a přiznání pravdy o selháních našeho skautského hnutí je cestou skautingu a skautů směrem k naplnění poslání skautského hnutí. Mnozí hovoří o nezbytnosti „návratu skautského hnutí ke kořenům“. Pak se nemohou bránit tomu, aby se také zpřesňovaly údaje o vzniku a celé historii skautského hnutí. To nic nemění na skutečnosti, že celý skautský svět považuje experimentální tábor, který B-P uspořádal pro dvacet chlapců na ostrově Brownsea v roce 1907 za počátek dějin skautingu. Je známo, že také základní skautské principy se dopracovávaly ještě ve dvacátých letech minulého století, aby se pak staly neměnným, nedotknutelným a trvalým základem světového skautského hnutí. My rovněž většinou uvádíme, že český Svojsíkův skauting vznikl v roce 1912, ačkoliv již rok či dva před tím Svojsík se svými studenty „skautsky“ experimentoval, jak o tom hovoří třeba Velen Fanderlík v roce 1948 [21] nebo Rudolf Plajner ve svých historických spisech [19]. Konec konců, není důležité, který z těch roků budeme za počátky našeho skautingu považovat. Podstata zůstává zachována, a to je rozhodující. Podobný přístup pozorujeme i v historických vědách, proč bychom ve skautské historii nepřipustili doplňování a zpřesňování její historie. Cílem takových činností není ublížit hnutí, za co je někteří považují.

A jak dál po 2. světové válce

Vraťme se k roku 1945. Druhá světová válka skončila a v té poválečné euforii se značná část naší společnosti orientovala na svého osvoboditele – Rudou armádu, Sovětský Svaz a soudruha Stalina a projevovala jim své sympatie. Proto ve svém entusiasmu nevěnovala pozornost skutečnosti, že naše republika ve své vnitřní politicko-ekonomické orientaci nastupuje cestu k socialismu. Republice se tehdy říkalo „lidová demokracie“, což doslova znamenalo „lidová lidovláda“. Vliv komunistů se projevoval prakticky všude a košický vládní program a vše, co se dělo po jeho přijetí a v průběhu jeho uskutečňování a trvalým zásahům Sovětského Svazu do vnitřních poměrů v našem státě dokládalo, že Československo není demokratickým státem a že vlastně jen navenek demokracii předstírá. Podepsali se na tom také politici z tak zvaných demokratických stran, československé strany národně-socialistické, československé strany sociálně demokratické a československé strany lidové. Bez viny není ani prezident Edvard Beneš. Naši lidé tehdy měli pásky na očích a klapky na uších – neviděli, neslyšeli, nebo spíše nechtěli vidět a nechtěli slyšet. I když mnozí, zejména bývalí komunisté, dodnes tvrdí, že svému východnímu příteli a osvoboditeli věřili a o jeho ušlechtilých cílech nepochybovali. Konec konců, mnozí nepochybují dodnes. Dnes se argumentuje i kritickým postojem T. G. M., který v době první republiky napsal „...*marxism odmítám...socialism akceptuji; nestačí starší filantropie pouze humanistická, socialism právem žádá sociální zákonodárství. Socialism pro moderního demokrata jest také problémem filosofickým, nejen hospodářským... praxe bolševiků tyto principy (zásady Velké francouzské revoluce: volnost, rovnost, bratrství...mravní bázi hnutí socialistického) těžce zrazuje a zrazuje tak mravní obsah socialismu a zahazuje velikou jeho sílu. Nejlepším lékem proti bolševictví je provádět co nejvíce sociálních reforem a zavést demokratický způsob, který poskytuje proletariátu možnost života a dává mu všechna politická práva*“ [22]. S těmito Masarykovými slovy musíme zacházet velmi opatrně, protože v naší zemi ve skutečnosti

nešlo o posun od kapitalismu první republiky k socialistické společnosti založené na humanismu a demokracii – pokud taková společnost vůbec může existovat, ale o postupný záměrně připravovaný vývoj od lidové demokracie ke komunistickému totalitárnímu systému, v podstatě tedy komunistické diktatuře, založené na revoluci, třídním boji a diktatuře proletariátu, řízené přímo z Moskvy. Slova o socialismu, tak jak ho mnozí zejména levicovní intelektuálové v Západním světě chápou dodnes, byla jen zástěrkou, podobně jako v roce 1968 slova o „socialismu s lidskou tváří“. Signálem hrozícího nebezpečí byl projev Winstona Churchilla ve Fultonu v roce 1946, ve kterém se poprvé mluví o „železné oponě“. Člověka až děsí jména všech těch našich politiků, představitelů vědy a kultury, společenských organizací a samozřejmě také skautů, kteří se stali zastánci, propagátory a realizátory politického uspořádání poválečné Československé republiky, které nemělo již nic společného s demokratickými principy. Občas se připomíná v různých pramenech, že bychom neprožili ani ty tři roky „*předstírané demokracie*“, pokud by prezident Beneš na podmínky Sovětského Svazu a našich komunistů nepřistoupil. Jen pro ilustraci cituji Koptova-Orlova slova „...*.Výhodnocením úvodní části svazku „JUNÁK“ jsme však došli k překvapivému zjištění, že skautská organizace byla sledovanou organizací státně bezpečnostními složkami (ZOB) již od roku 1945. Můžeme si být však jisti, že podobně byly sledovány i jiné společenské organizace...Součástí tohoto svazku je i směrnice ZOB, kterou jsou příslušníci ZOB a SNB instruováni o nutnosti sledování společenských organizací jako je Junák, Svaz přátel USA a další, neboť jsou uvedeny jako organizace NEPŘÁTELSKÉ.*“ [23]. V publikaci „Český skauting v dokumentech KSČ 1945-1948 [24] se píše „*Teprve v roce 1946 lze hovořit o určité koordinaci Junáků-komunistů aparátem KSČ.*“ „*Snaha KSČ o poválečnou změnu společenského zřízení v Československu směrem k totalitě byla postřehnutelná i v jejím propagování jednotné organizace mládeže. Před válkou se mohli případní příznivci stranického komunismu věnovat dětem v tehdy existujících levicových skautských organizacích jako byli například Spartakovi skauti práce. Do poválečné „jednoty“ byla zatažena i skautská organizace Junák – nástupkyně předválečného Svazu junáků-skautů a skautek Republiky Československé. Neocenitelnými pomocníky byli v tom skauti-komunisté v komisích mládeže KSČ. Řízené pronikání členů KSČ do skautské organizace je prokázané řadou dokumentů zachovaných ve Státním ústředním archivu a v archivu bývalé Státní bezpečnosti*“ [15].

Spontánní obnova skautského hnutí v naší republice v roce 1945 způsobila, že do něho vstupovalo nejen velké množství dětí a mládeže, ale také i dospělých, většina jistě s dobrými úmysly podpořit a prospět skautingu i naší po válce obnovované republice. Problém spočíval v tom, že poválečným cílem KSČ bylo ovládnutí republiky, likvidace demokracie a nastolení totalitární společnosti. S jakými úmysly vstupovali do Junáka členové KSČ? Odpověď na takovou otázku není snadná. Bylo jistě dost těch, kteří již před válkou prošli skautskou výchovou a nikdy je ani nenapadlo, jak rozdílné mohou být poslání skautského hnutí a komunismu. Těžko odhadnout, jaký byl vývoj těchto skautů-komunistů směrem k „únoru 1948“. Další skupinu tvořili komunisté, kteří se hlásili ke skautingu, ale kteří současně respektovali úmysly a cíle KSČ. A konečně zde byli tací, kteří vstupovali do Junáka s úmyslem ovládnout důležité pozice v tomto demokratickém a humanistickém hnutí a postupně ho vnitřně rozvrátit. Tím se konec konců chlubí historici našich komunistických organizací dětí a mládeže ve svých publikacích vydaných v sedmdesátých a osmdesátých letech dvacátého století [např. 25, 26]. Také v jedné studii publikované v roce 1996 se setkáváme s „*komunistickým*“ hodnocením poválečného vývoje v organizacích dětí a mládeže [27]. Všichni členové KSČ se formálně přihlásili ke skautskému slibu a zákonu, někteří upřímně, jiní s jistými rozpaky a ten zbytek s jasným cílem skautskému hnutí škodit. O Základních principech skautingu, zejména pak o jejich prvním bodu – povinnosti k Bohu či

službě Bohu – se tehdy nemluvalo. Někteří komunisté uvažovali a jednali zcela zvláštním způsobem, jak to kdysi v Literárních novinách charakterizoval jeden významný komunistický literát „*Lépe je mýliti se se stranou než míti pravdu proti straně*“. I když nelze házet všechny skauty-komunisty do jednoho pytle, poznamenání stranickou ideologií a disciplinou byli v podstatě všichni a plnění stranických úkolů brali jako příkaz, který nutno plnit a splnit. U mnohých to provázal stranický fanatismus a nenávisť vůči ostatním. S tím se stejně jako s náboženským fanatismem, konec konců, setkáváme dodnes nejen mezi prostými lidmi, ale i mezi vzdělanci všeho druhu u nás, v západní Evropě a v podstatě na celém světě, i když se už nehovoří o revoluci, třídním boji a násilí v duchu marxisticko-leninské filozofie a stalinismu a, ale třeba o kulturním marxismu. A to na tomto místě nepíši o skautech, kteří spolupracovali se Státní bezpečností. Mezi nimi byli nejen komunisté.

Porušili svůj skautský slib

Z uvedeného rozboru zcela jednoznačně vyplývá, že ten, kdo ve svém životě přijal zásady totalitárního systému – politického, náboženského nebo ještě i jiného, porušil tím svůj skautský slib a zákon, protože takové systémy jsou zcela neslučitelné se Základními principy, posláním a cíly skautského hnutí. Tím v podstatě sám sebe ze skautského hnutí vyloučil, i když to třeba veřejně nikdy nepřiznal. Přestal být skautem. A to je případ těch skautů, kteří se stali členy komunistické strany a těch skautů, kteří v rozporu se skautskými idejemi spolupracovali v letech 1945 až 1989 se Státní tajnou bezpečností a podobnými orgány. Půjdeme-li hlouběji do historie, také každý skaut, který spolupracoval s nacistickým Německem proti naší vlasti zhruba v letech 1938 až 1945, porušil svůj skautský slib a přestal být skautem.

Je na našem skautském hnutí, zda se dokáže vyrovnat s těmi, kteří tak zradili skautský slib a skautský zákon. Je toho náš skauting schopen, nebo se bude opakovat historie, „proslavená a proslulá“ slovy „*Co jsme si, to jsme si, teď jsme zase všichni bratry*“? Zatím jsme spíše svědky toho, že se v našem skautském hnutí úsilí a snaha skoncovat s trapnou a ostudnou minulostí neprojevují.

Citovaná literatura

1. *Moudrost věků*, str. 330, 489, 532 a 559, Svoboda Praha 1988.
2. Plajner R., *Úsvit českého junáctví, Zavátou junáckou stezkou I*, Junácká edice Praha 1992.
3. Svojsík A.B., *Základy junáctví*, České lidové knihkupectví a antikvariát Josef Springer, Praha 1912.
4. Seifert M., *Přírodou a životem k čistému lidství*, Grégr a syn, Praha 1920.
5. Čejka J. a Navrátil Z., *Morální rozměr skautingu a mravní odpovědnost skautských vůdců*, 36 str., ELŠ 2003.
6. Krupička J., *Flagelantská civilizace*, Hynek Praha 1999.
7. Třeštík D., *O historické pravdě a kritické interpretaci dějin*, ČRoHlas3-Vltava, 06. 03. 2006, 16:00 hod.
8. Šimánek J., *Skauting, jeho podstata, význam a etika*, Rebcovo nakladatelství Praha 1946
9. Křivský P., *Filozofické předpoklady skautingu*, Plameny 1947, reprint Skauting 29 (3) 8 (1990).
10. *Ars bene vivendi* (přednášky a meditace Pavla Křivského), Praha 1992

11. *Svědectví o KRUHu* (o vzniku a osudech jednoho společenství), Kruh-13. Klub OS Junáka, Praha 2001.
12. *Fundamental Principles*, WOSM 1989 – český překlad Junák 1993.
13. *The Essential Characteristics of Scouting*, WOSM 1998 – český překlad viz přílohu Publikace Myšlenkové základy skautingu, Vůdcovská zkouška 1, str. 58-78, Junák TDC Praha 2000.
14. Lešanovský K., *Se štítem a na štítě*, 280 str., ÚDV Praha 2000.
15. Lešanovský K., Soubor doplňků a oprav knihy „*Se štítem a na štítě*“, shromážděných od 31. 03. 1999 do 31. 03. 2004, 33 str., Junák Praha 2004.
16. Lešanovský K., *Stručné dějiny českého skautingu v období 1968-1970*, 78 str., ČIN Praha 2003.
17. Lešanovský K., nepublikované přednášky Praha, Děčín, Pardubice-Rybitví – nedatováno.
18. Navrátil Z.-Fetišek, *Křesťanské kořeny skautingu*, 26 str. ELŠ 2005.
19. Plajner R., *Rudolf Plajner a přátelé*, rukopisy 1970-1988, CD-ROM Junák TDC Praha 2001.
20. Schwartz Sandra a Jeff, *The Scouting Way*, 4th Edition, The Scouting Way San Clemente, CA, U. S. A. 2004.
21. Fanderlík V. *Čím se liší české pojetí skautingu od Baden-Powellova* (1948), reprint Skauting 39 (10) 14-15 (2001).
22. Pachmann E., *Zaplál oheň divuplný II*, str. 20, Nadace Friedricha Eberta Praha 1997.
23. Kopt M. et al., *Skauti a skauting ve světle dokumentů komunistické bezpečnostní služby v letech 1945-1989*, Sborník 1, str. 7, ČIN Praha 2003.
24. Kopt M. et al., *Český skauting v dokumentech KSČ 1945-1989*, Sborník 3, str 3, SOVF a ÚDV Praha 2004.
25. Čmolík et al., *Kapitoly z historie pionýrské organizace v Československu*, 232 str., MF Praha 1979.
26. Hofbauer B., *Boj o jednotu dětského hnutí v Československu*, 224 str., MF Praha 1985.
27. Havel J., *Tělovýchova ve vývoji dětské a mládežnické organizace*, In *Historie tělesné kultury a sportu*, Sborník studií 1. část (J. Málinka, ed.), str. 71-83 (1996).

Roudnice n.L., Vánoce 2006